

S. Ordenov

## PHILOSOPHICAL FOUNDATIONS OF THE THEORY OF POLITICAL COMMUNICATION

**Introduction.** Politics, in its broadest sense, represents a set of social practices and discourses related to the exercise of power, through which forms and methods of governing society, social groups, and their relations are implemented. **The aim and tasks** are to carry out a philosophical reception of the theoretical foundations of political communication. **Research methods** include dialectical, historical, and comparative approaches combined with philosophical principles of objectivity and systemacity, as well as general scientific principles of correspondence and relativity. **Research results.** The philosophical conceptualization of political communication sets the focus of scholarly inquiry, shaping the optics of philosophical reflection and serving as a fundamental criterion that structures the construction of various theoretical frameworks, models, and approaches to explaining this phenomenon. **Discussion.** In the course of developing various philosophical schools, concepts, and views on communication, the philosophical understanding of the phenomenon of communication is generalized, taking into account the theoretical and methodological contributions of hermeneutics, phenomenology, analytic and pragmatic philosophy, among others. **Conclusions.** The conceptualization of political communication has taken place in close interaction between philosophical and empirical scientific knowledge, implying their mutual correlation, which can be described as interpenetration and reciprocal influence.

**Keywords:** philosophical foundations of communication, political communication, communication theory, communicative action, communicative utterances.

DOI:

УДК 316.472.4(045)

Т. А. Пода

**ФЕНОМЕН ЦИФРОВОГО КОЧІВНИЦТВА У ГЛОБАЛЬНИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ:  
КОМУНІКАТИВНИЙ ВИМІР**

Державний університет «Київський авіаційний інститут»  
ORCID: 0000-0002-6461-7769

**Анотація.** У статті досліджується комунікативний вимір цифрового кочівництва як феномену, що змінює сучасні моделі соціальної взаємодії та професійної мобільності. Аналізуються комунікативні стратегії цифрових кочівників, які забезпечують їхню дистанційну зайнятість, соціальну адаптацію та підтримку зв'язків у мережових структурах. Особлива увага приділяється формуванню цифрових діаспор як нових спільнот, що компенсують відсутність традиційної соціальної інтеграції. Філософія комунікації дає змогу інтерпретувати цифрове кочівництво через концепцію мобільності та децентралізації комунікативних практик. Використовуючи ідеї номадології, а також теорії інформаційного суспільства, у статті розглянуто, у який спосіб цифрові кочівники вибудовують власні моделі комунікації, уникаючи територіальних та інституційних обмежень. Висновки дослідження підкреслюють необхідність подальшого аналізу впливу цифрового кочівництва на структури соціального спілкування, державну політику та механізми комунікативної інтеграції в умовах цифрової глобалізації.

**Ключові слова:** цифрове кочівництво, глобальна мобільність, цифрові діаспори, дистанційна комунікація, професійні мережі, соціальна адаптація, номадологія.

**Вступ**

У сучасному світі цифрові технології здійснюють глибокий вплив на всі сфери життя, змінюючи способи працевлаштування, соціальну взаємодію та мобільність населення. Одним із проявів цих трансформацій стало цифрове кочівництво – новий тип професійної мобільності, що базується на можливості працювати дистанційно, незалежно від географічного розташування.

За даними Міжнародної організації з міграції (IOM) у «Доповіді про міграцію у світі 2024» (International Organization for Migration 2024), міжнародна мобільність усе частіше набуває гібридного характеру, поєднуючи фізичну присутність на ринку праці з цифровою взаємодією. Водночас цифрове кочівництво відрізняється від класичної трудової міграції: воно ґрунтується на гнучких професійних траєкторіях, не передбачає постійного місця проживання та ускладнює питання правового статусу й соціального захисту.

Розвиток цифрового кочівництва актуалізує низку дослідницьких питань. Як змінюється професійна інтеграція цифрових кочівників у глобальному світі? Як цифрові кочівники підтримують соціальні зв'язки та власну культурну ідентичність? Як цифрові діаспори впливають на соціальну адаптацію

цифрових мігрантів? Актуальність цих питань пояснюється тим, що наявні моделі міграції не повною мірою враховують специфіку цифрового кочівництва. Відтак, подальше дослідження цього феномену є важливим для глибшого розуміння нових форм мобільності, трансформації глобальної взаємодії та змін у комунікативних практиках цифрових спільнот.

**Мета дослідження** – визначити особливості комунікативних стратегій цифрових кочівників у процесах їхньої професійної інтеграції, соціальної адаптації, підтримки культурної ідентичності та взаємодії з державними інститутами в умовах глобальних міграційних змін.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких дослідницьких завдань:

1. Виявити особливості соціокультурного середовища цифрового кочівництва в умовах глобалізації, спираючись на постмодерні концепції як ключову методологічну основу аналізу.

2. Дослідити вплив цифрового кочівництва на формування нових типів соціальних спільнот, зокрема цифрових діаспор, та їхню функцію в процесах соціальної адаптації.

### Методологія дослідження

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять концепції постструктуралізму та постмодерністської мобільності. Зокрема, використано номадологію Ж. Дельоза та Ф. Гваттарі, яка пропонує новий підхід до осмислення мобільності як форми соціального існування, що долає традиційні кордони та ієрархічні структури. Суттєвий методологічний внесок у дослідження зробили також праці Ж. Дерріда, М. Фуко, Р. Барта, Ж.-Ф. Ліотара, у яких культура осмислюється як текст, позбавлений статичності. Використання методу деконструкції дозволяє аналізувати цифрове кочівництво як явище, що перебуває у постійному русі та зміні, а його комунікативні практики – як елементи нового типу соціальної взаємодії. Оскільки цифрове кочівництво є частиною міграційних процесів, дослідження враховує концепцію «парадигми мобільностей» Дж. Уррі, яка пояснює, як мобільні спільноти функціонують у межах цифрових потоків. Також застосовано теорії З. Баумана про «текучу сучасність», Ж. Бодрійяра про симулякрну природу соціальної реальності та Е. Тоффлера про інформаційну економіку як фактор змін у структурі праці. У цьому контексті глобалізація розглядається не як методологічна рамка, а як соціально-економічне тло, що створює умови для формування цифрового кочівництва та впливає на його комунікативні стратегії.

**Ступінь розробленості проблеми.** Феномен цифрового кочівництва розглядається в численних міждисциплінарних дослідженнях, що стосуються мобільності, зайнятості, соціальної інтеграції та цифрових комунікацій. Одним із перших теоретичних підґрунть цього явища стала концепція «цифрового кочівника», запропонована Ц. Макимото та Д. Меннерсом (Makimoto & Manners 1997). Дослідники визначають цифрових кочівників як мобільних професіоналів, які завдяки цифровим технологіям працюють дистанційно, змінюючи місце перебування відповідно до особистих і професійних потреб.

На подальших етапах осмислення цифрового кочівництва з'являються його інтерпретації через призму гнучкої зайнятості, цифрової богемії (Müller 2016, 239–254) та нових моделей комунікації у глобальних спільнотах (Thompson 2019). Проте концепція цифрового кочівництва виходить за межі лише економічних чи соціологічних аспектів. Вона постає як філософська проблема, що стосується самої природи ідентичності, взаємодії та комунікативних стратегій у цифрову добу.

Філософське осмислення цього феномену ґрунтується на постструктуралістських ідеях мобільності та нестабільної ідентичності. Ж. Дельоз і Ф. Гваттарі у своїй роботі пропонують концепцію номадичного суб'єкта, що існує поза ієрархічними структурами та перебуває у стані постійного становлення (Deleuze & Guattari 1986). Аналогічно, Ж. Бодрійяр аналізує цифровий простір як середовище, у якому класичні соціальні ідентичності трансформуються під впливом симулякрів, що створюють нові моделі сприйняття реальності (Baudrillard 1981).

Концепція «плинної сучасності» З. Баумана (Bauman 2000) та «парадигма мобільностей» Дж. Уррі (Urry 2007) дають змогу інтерпретувати цифрове кочівництво як спосіб існування, що базується на постійній змінності, адаптивності та медійно-мережевих формах комунікації. Цифрові кочівники не просто змінюють місце проживання чи економічний статус – вони створюють нові комунікативні реальності, у яких взаємодія дедалі більше визначається цифровими платформами, алгоритмами та інформаційними потоками. Тут доцільним виглядає звернення до теорії М. Маклюєна (McLuhan 1994), який передбачав, що розвиток цифрових медіа призведе до формування «глобального села», де взаємодія людей більше визначатиметься мережевими структурами комунікації, ніж традиційними державними або інституційними рамками. Відповідно, цифрові кочівники – це не просто група мобільних працівників, а суб'єкти нової комунікаційної логіки, що змінює уявлення про соціальну взаємодію, публічну сферу та навіть політичні процеси.

Значний внесок у дослідження комунікативних вимірів цифрового кочівництва зробили Р. Вольдофф і Р. Літчфілд (Woldoff & Litchfield 2021), які аналізують, як цифрові кочівники створюють віртуальні діаспори. Ці спільноти є не лише професійними платформами взаємодії, а й новими формами соціалізації, що компенсують виключення з традиційних соціальних структур. Однак, як зазначає Ф. Манчинеллі (Mancinelli 2020), така форма комунікації є парадоксальною: цифрові кочівники одночасно прагнуть інтеграції у нові середовища, але при цьому залишаються незалежними, зберігаючи мобільність та уникаючи тривалих зобов'язань перед спільнотами.

Звідси, хоча цифрове кочівництво досліджується з різних дисциплінарних перспектив, воно залишається відкритим питанням для філософії комунікації, адже змінює самі принципи взаємодії, уявлення про публічний простір та соціальну інтеграцію. Цей феномен вимагає осмислення не лише як соціально-економічне явище, а як новий тип комунікативної реальності, що формується в умовах цифрової мобільності.

### Результати

У XXI столітті цифрове кочівництво стало не лише формою професійної зайнятості, а й окремим феноменом глобальної мобільності, що трансформує традиційні уявлення про міграцію. Якщо класичний мігрант змінює місце проживання з економічних або політичних причин, то цифровий кочівник діє за іншою логікою. Він не прив'язаний до певної території, натомість вибирає місце тимчасового перебування, керуючись комбінацією економічних, соціальних і культурних факторів, які можуть змінюватися залежно від професійних потреб, особистих уподобань чи правового статусу в тій чи іншій країні.

Це явище можна розглядати через призму концепції «плинної сучасності» З. Баумана, яка описує нестабільність і мобільність як ключові характеристики сучасного світу. З. Бауман зазначає,

що людина постмодерну перебуває у постійному русі, зумовленому не лише економічними чи технологічними чинниками, а й пошуком безпеки та адаптації до змінних умов. Цифрові кочівники, як ідентифікував З. Бауман, є типовими представниками плінної сучасності: вони не закріплюються за однією територією чи соціальною структурою, а створюють гнучкі комунікативні мережі, що дозволяють їм інтегруватися у різні суспільні середовища (Bauman 1998; Bauman 2004).

Феномен цифрового кочівництва тісно пов'язаний із розвитком інформаційного суспільства, у якому мобільність перестає бути виключно фізичною. Дослідники, зокрема М. Кастельс та Дж. Уррі, зазначають, що в умовах глобалізації та цифровізації суспільства робоча мобільність дедалі більше поєднує фізичне переміщення з віртуальною присутністю. Кастельс пропонує концепцію «простору потоків», яка пояснює, як цифрові кочівники стають частиною глобальної системи циркуляції інформації, людей та капіталу, створюючи розгалужені комунікативні та професійні зв'язки (Castells 2009).

Дж. Уррі, у свою чергу, аналізує різні форми мобільності, відзначаючи роль цифрових технологій у формуванні нових типів пересування, зокрема дистанційної роботи, що зменшує залежність від фізичної присутності в конкретному просторі. Це означає, що здатність підтримувати онлайн-комунікацію, працювати у цифрових середовищах та будувати кар'єру без територіальної прив'язки стає ключовим фактором нових мобільних практик (Urry 2007).

Більше того, аналіз концепції номадизму у Ж. Дельоза та Ф. Гваттарі показує, що цифрові кочівники створюють децентралізовані соціальні мережі, уникаючи традиційних форм організації суспільства та адаптуючи власні комунікативні практики до змінних умов. На думку Ж. Дельоза і Ф. Гваттарі, кочова машина діє поза жорсткими структурами, орієнтуючись на відкритість до нових зв'язків і можливостей, що знаходить відображення у використанні цифрових платформ для працевлаштування, побудови ком'юніті та обміну досвідом (Deleuze & Guattari 1987).

Такий тип соціальної взаємодії не лише руйнує усталені межі між індивідом і суспільством, а й зумовлює зміну механізмів ідентифікації. Якщо Ж. Дельоз і Ф. Гваттарі розглядають цифрових кочівників через призму динамічних процесів становлення суб'єкта, то З. Бауман пропонує інший підхід, наголошуючи на трансформації механізмів ідентичності в умовах постмодерну.

З. Бауман зазначає, що в модерному суспільстві ідентичність визначалася через матеріальні об'єкти та соціальні статуси, які надавали їй стабільності. У постмодерні ця функція речей змінюється, а людина стає носієм фрагментарної ідентичності, яка не закріплена за соціальними інститутами, а визначається гнучкістю, адаптивністю та здатністю до мобільності.

З. Бауман розглядає цифрових кочівників як продовження концепції «туристів» – суб'єктів, що уникають сталості та вибудовують свої маршрути відповідно до ситуативних обставин. Ця мобільність

є комунікативною, оскільки цифрові кочівники створюють нові форми соціальної взаємодії, уникаючи традиційних механізмів осілого суспільства. Вони функціонують у рамках «мережевого існування», де зв'язки не є тривалими чи закріпленими за територією, а залежать від комунікаційних технологій (Bauman 1998; Bauman 2000).

Бауманова концепція «туриста» тісно перегукується з дослідженнями Дж. Уррі щодо мобільності у сучасному світі. Дж. Уррі підкреслює, що цифрові технології сприяють формуванню нових форм мобільності, в яких переміщення відбувається не лише у фізичному просторі, а й у цифрових потоках інформації (Urry 2007). Таке поєднання глобального руху та децентралізованої роботи змінює соціальні структури, способи професійної взаємодії та культурну інтеграцію. Однак цифрове кочівництво не обмежується лише зміною форми зайнятості чи новими моделями соціального існування – воно також передбачає формування специфічних комунікативних стратегій, які допомагають цифровим кочівникам підтримувати професійні зв'язки, адаптуватися до нових культурних середовищ і конструювати власну ідентичність.

Комунікативні стратегії цифрових кочівників умовно можна поділити на дві основні групи:

1) Професійно-трудові комунікативні стратегії.

Віртуальні спільноти цифрових кочівників часто формуються навколо цифрових платформ для фрілансу та віддаленої роботи. Такі платформи як Fiverr, Toptal, We Work Remotely виконують подвійну функцію. По-перше, вони слугують інструментом пошуку роботи, дозволяючи цифровим кочівникам зберігати професійну мобільність. По-друге, вони стають комунікативним середовищем, у якому користувачі обмінюються досвідом, налагоджують тривалі ділові зв'язки та розвивають колективні форми співпраці (Thompson 2019; Mancinelli 2020).

Дослідження свідчать, що цифрові кочівники використовують асинхронні та синхронні канали зв'язку (Slack, Zoom, Trello) для координації роботи у віддалених командах. Зміна робочої моделі породжує нові вимоги до комунікації, оскільки необхідно мінімізувати часові розриви у спілкуванні через різні часові пояси. Виникає потреба у створенні цифрових кодексів спілкування, що регламентують тон, структуру повідомлень та правила взаємодії в команді. Дистанційне управління вимагає розвинених навичок самопрезентації, оскільки взаємодія відбувається здебільшого текстовими або відеозасобами.

2) Соціально-культурні комунікативні стратегії.

Дослідження демонструють, що цифрові кочівники утворюють віртуальні діаспори – мережеві спільноти, що заміняють традиційні механізми соціалізації (Woldoff & Litchfield 2021). Такі цифрові діаспори виконують одразу кілька важливих функцій. Передусім, вони стають платформами для обміну інформацією щодо легалізації перебування, податкових зобов'язань та професійних можливостей у різних країнах. Крім того, ці спільноти формують середовище підтримки для людей зі схожим стилем

життя, які стикаються з подібними викликами комунікації та адаптації. Нарешті, завдяки цим мережам цифрові кочівники мають змогу організовувати офлайн-зустрічі, що сприяє не лише соціалізації, а й інтеграції в локальні середовища.

Попри ці переваги, цифрові кочівники стикаються з низкою комунікативних бар'єрів, серед яких ключовим є мовний фактор. Дослідження показують, що глобальна англійська (Globish) є основною мовою професійного спілкування серед цифрових мігрантів. Проте цього часто виявляється недостатньо для ефективної інтеграції у повсякденне життя.

Мовні виклики для цифрових кочівників можна поділити на дві основні категорії. Перша – локальна мовна адаптація, що передбачає потребу у вивченні базової лексики для комунікації у країнах тимчасового перебування. Друга – міжкультурні бар'єри, які охоплюють не лише мовні особливості, а й відмінності у стилях комунікації, рівні формальності та мовному етикеті. Це може спричиняти труднощі у соціальній взаємодії та навіть комунікативні конфлікти, що ускладнює повноцінну інтеграцію в локальні спільноти.

Отже, комунікативні стратегії цифрових кочівників виконують подвійну функцію: з одного боку, вони забезпечують професійну діяльність та інтеграцію в глобальний ринок праці, з іншого – слугують механізмом підтримки соціальної взаємодії та культурної ідентичності в умовах постійної мобільності. Саме ця подвійність визначає вплив цифрового кочівництва на глобальні міграційні процеси, які набувають нових характеристик у зв'язку з цифровізацією економіки та соціальних відносин.

Цифрове кочівництво є не лише формою мобільності, а й новим фактором впливу на глобальні міграційні процеси, оскільки воно змінює традиційні механізми переселення та створює гібридні моделі руху, що поєднують фізичну присутність із цифровою інтеграцією. Зміни у парадигмах мобільності, описані Уррі (Urry 2012), демонструють, що цифрові кочівники вибудовують свої маршрути через мережеві структури, а не через класичні соціально-економічні моделі міграції. Їхня мобільність не є лінійною або кінцевою, як у традиційних мігрантів, а радше динамічною і гнучкою, що залежить від технологічних можливостей, економічних умов і комунікативних зв'язків.

Важливим аспектом цифрового кочівництва є його вплив на комунікативні процеси в контексті глобальних міграційних потоків. По-перше, цифрові кочівники формують розгалужені професійні мережі та трудові відносини, орієнтовані на цифровий ринок. Це не лише змінює ринок праці, а й сприяє виникненню нових форм економічної взаємодії, де працівники функціонують поза рамками традиційної зайнятості та державного регулювання. По-друге, цифрові кочівники трансформують структуру соціальної взаємодії, створюючи віртуальні діаспори як механізм адаптації до нових культурних середовищ. Такі спільноти виконують роль платформ для обміну інформацією, взаємної підтримки та соціалізації, замінюючи традиційні форми етнічних і трудових міграційних спільнот.

## Обговорення

Філософія комунікації у цьому контексті дає змогу інтерпретувати цифрове кочівництво як феномен, що порушує традиційні моделі соціальної взаємодії та змінює саму структуру комунікативних відносин. Якщо класичні форми комунікації ґрунтувалися на фізичній присутності, закріпленій у соціальних інституціях, то цифрові кочівники розширюють межі комунікативного простору, вибудовуючи мережеві структури, що поєднують тимчасовість, технологічну медіацію та гнучкість ідентичності. Це спричиняє нові виклики як на рівні індивідуальної інтеграції в цифрові та локальні спільноти, так і на рівні державних регуляторних практик (КС & Triandafyllidou 2025).

Дослідження показало, що цифрове кочівництво супроводжується низкою суперечливих наслідків. З одного боку, воно сприяє розвитку гнучких моделей зайнятості, розширенню доступу до глобальних ринків праці та трансформації соціальної взаємодії. З іншого боку, воно загострює проблему нестабільності правового статусу, соціального захисту та оподаткування, що може призводити до нових форм соціальної вразливості. Питання про те, чи здатні цифрові кочівники адаптуватися до нових умов без втрати професійної стійкості та соціальної безпеки, залишається відкритим.

Одним із ключових дискусійних аспектів є тривалість існування цифрових комунікативних спільнот. Якщо класичні діаспори формувалися через сталість соціальних зв'язків і спільний культурний досвід, то цифрові діаспори характеризуються децентралізацією та динамічністю. Виникає питання: чи можна ці цифрові спільноти розглядати як стійкі соціальні утворення, чи вони залишаються тимчасовими мережевими конструкціями без глибокої інтеграції?

Додатковий виклик стосується політики регулювання цифрового кочівництва на рівні держав. Оскільки традиційні підходи до міграції базуються на територіальній прив'язаності індивіда, цифрове кочівництво ставить під сумнів саму концепцію національних трудових ринків і державного регулювання зайнятості. Деякі країни вже розробляють спеціальні візові режими для цифрових кочівників, але залишається невизначеним питання їхнього довготривалого правового статусу, а також того, як це вплине на локальні економіки та соціальні системи.

Ще однією перспективою подальших досліджень є розгляд цифрового кочівництва у зв'язку з розширенням автоматизації та штучного інтелекту. Якщо сучасні цифрові кочівники залежать від інтернет-зайнятості та віддаленої роботи, то зростання ролі автоматизованих систем може змінити структуру ринку праці та призвести до ще більшої диференціації між стабільними професіями та нестабільними цифровими кар'єрами.

Отже, цифрове кочівництво не лише змінює комунікативні практики та трудові моделі, а й формує нові виклики для міграційної політики, соціальної стабільності та державного регулювання. Це вимагає подальшого міждисциплінарного аналізу, що поєднує

філософію комунікації, соціологію мобільності та економіку цифрового ринку праці.

### Висновки

Цифрове кочівництво є складним соціальним феноменом, що не лише змінює уявлення про зайнятість, а й трансформує структуру соціальної взаємодії, ідентичності та комунікативних практик. Проведене дослідження дозволило визначити основні особливості цього явища та його вплив на глобальні міграційні процеси. Цифрові кочівники поєднують фізичну та віртуальну мобільність, створюючи нові форми соціальності, що виходять за межі традиційних соціальних і економічних структур. Вони формують мережеві спільноти, де комунікація здійснюється через цифрові платформи, а соціальні зв'язки набувають децентралізованого, гнучкого характеру.

Комунікативні стратегії цифрових кочівників розгортаються у двох площинах – професійно-трудовій та соціально-культурній. У першій – домінує використання фріланс-платформ, асинхронних та синхронних каналів комунікації для організації віддаленої роботи та управління командами. У другій – створення цифрових діаспор як нового типу соціальної взаємодії, що підтримує культурну ідентичність та забезпечує адаптацію до нестабільного середовища. Водночас цифрове кочівництво супроводжується низкою викликів, зокрема нестабільністю правового статусу, податковими питаннями та виключенням із національних систем соціального захисту.

Філософське осмислення цього феномену через призму постструктуралізму та мобільні парадигми дозволяє розглядати його як форму децентралізованої соціальної взаємодії, що змінює класичні механізми ідентифікації, праці та комунікації. Така мобільність не лише змінює комунікативні практики цифрових кочівників, а й порушує питання про майбутнє регулювання міграційної політики та соціального захисту в умовах глобальної цифрової економіки.

### Список літератури

1. Baudrillard J. *Simulacres et simulation*. Paris: Gallée, 1981.
2. Bauman Z. *Globalization: The Human Consequences*. New York: Columbia University Press, 1998.
3. Bauman Z. *Identity: Conversations with Benedetto Vecchi*. Cambridge: Polity Press, 2004.
4. Bauman Z. *Liquid Modernity*. Cambridge: Polity Press, 2000.
5. Castells M. *The Rise of the Network Society*. 2nd ed. Oxford: Wiley-Blackwell, 2009.
6. Deleuze G., Guattari F. *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia*. Translated by Brian Massumi. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1987.
7. Deleuze G., Guattari F. *Nomadology: The War Machine*. New York: Semiotext(e), 1986.
8. International Organization for Migration (IOM). *World Migration Report 2024*. Geneva: IOM, 2024. URL: <https://www.iom.int/resources/interactive-world-migration-report-2024>.

9. KC H., Triandafyllidou A. Digital Nomadism and the Emergence of Digital Nomad Visas: What Policy Objectives Do States Aim to Achieve. *International Migration Review*, 2025, 1–22. DOI: 10.1177/01979183241306367.

10. Makimoto T., Manners D. *Digital Nomad*. Chichester, UK: Wiley, 1997.

11. Mancinelli F. "Digital Nomads: Freedom, Responsibility and the Neoliberal Order." *Information Technology & Tourism* 22 (2020): 417–437.

12. McLuhan M. *Understanding Media: The Extensions of Man*. Cambridge, MA: MIT Press, 1994.

13. Müller A. "Digital Nomads: Die digitale Bohème oder die Zukunft des Arbeitens?" In *Digitale Arbeit – digitale Arbeitswelten*, edited by Sabine Pfeiffer and Anne Suphan, 239–254. Wiesbaden: Springer VS, 2016.

14. Thompson B. Y. *Digital Nomads: Employment in the Online Gig Economy*. Bingley, UK: Emerald Publishing, 2019.

15. Urry J. *Mobilities*. Cambridge: Polity Press, 2007.

16. Urry J. *Societies Beyond Borders: Mobilities for the Twenty-First Century*. London: Routledge, 2012.

17. Woldoff R. A., Litchfield R. C. *Digital Nomads: In Search of Meaningful Work in the New Economy*. Oxford: Oxford University Press, 2021.

### References

1. Baudrillard, Jean. 1981. *Simulacres et simulation*. Paris: Gallée.
2. Bauman, Zygmunt. 1998. *Globalization: The Human Consequences*. New York: Columbia University Press.
3. Bauman, Zygmunt. 2000. *Liquid Modernity*. Cambridge: Polity Press.
4. Bauman, Zygmunt. 2004. *Identity: Conversations with Benedetto Vecchi*. Cambridge: Polity Press.
5. Castells, Manuel. 2009. *The Rise of the Network Society*. 2nd ed. Oxford: Wiley-Blackwell.
6. Deleuze, Gilles, and Félix Guattari. 1986. *Nomadology: The War Machine*. New York: Semiotext(e).
7. Deleuze, Gilles, and Félix Guattari. 1987. *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia*. Translated by Brian Massumi. Minneapolis: University of Minnesota Press.
8. International Organization for Migration (IOM). 2024. *World Migration Report 2024*. Geneva: IOM. <https://www.iom.int/resources/interactive-world-migration-report-2024>.
9. KC, Hari, and Anna Triandafyllidou. 2025. "Digital Nomadism and the Emergence of Digital Nomad Visas: What Policy Objectives Do States Aim to Achieve." *International Migration Review*, 1–22. <https://doi.org/10.1177/01979183241306367>.
10. Makimoto, Tsugio, and David Manners. 1997. *Digital Nomad*. Chichester, UK: Wiley.
11. Mancinelli, Fabiola. 2020. "Digital Nomads: Freedom, Responsibility and the Neoliberal Order." *Information Technology & Tourism* 22: 417–37.
12. McLuhan, Marshall. 1994. *Understanding Media: The Extensions of Man*. Cambridge, MA: MIT Press.
13. Müller, André. 2016. "Digital Nomads: Die digitale Bohème oder die Zukunft des Arbeitens?" In *Digitale Arbeit – digitale Arbeitswelten*, edited by Sabine Pfeiffer and Anne Suphan, 239–54. Wiesbaden: Springer VS.
14. Thompson, Beverly Yuen. 2019. *Digital Nomads: Employment in the Online Gig Economy*. Bingley, UK: Emerald Publishing.
15. Urry, John. 2007. *Mobilities*. Cambridge: Polity Press.
16. Urry, John. 2012. *Societies Beyond Borders: Mobilities for the Twenty-First Century*. London: Routledge.
17. Woldoff, Rachel A., and Robert C. Litchfield. 2021. *Digital Nomads: In Search of Meaningful Work in the New Economy*. Oxford: Oxford University Press.

T. Poda

### THE PHENOMENON OF DIGITAL NOMADISM IN GLOBAL MIGRATION PROCESSES: COMMUNICATION DIMENSION

**Introduction.** In the modern world, digital technologies are changing the forms of employment, social interaction and mobility of the population. **The aim** is to identify the characteristics of digital nomads' communication strategies in the processes of their professional integration, social adaptation, maintenance of cultural identity, and interaction with state institutions amid global migration changes. The tasks are 1) to identify the characteristics of the socio-cultural environment of digital nomadism in the context of globalization; 2) to explore the impact of digital nomadism on the formation of new types of social communities; 3) to outline the challenges of digital nomadism for

nation-states, particularly its impact on labor markets and migration policies. **Research methodology** is based on poststructuralist and postmodernist mobility concepts, Deleuze and Guattari's nomadology, Urry's mobility paradigm, as well as the theories of Bauman, Baudrillard, and McLuhan. **Research results.** It is found that digital nomads form extensive professional and social networks, maintain communication through digital platforms and develop new forms of social interaction. Two groups of communication strategies have been identified: professional and labour (focused on digital platforms and work coordination) and socio-cultural (related to maintaining social ties, language adaptation and integration into digital diasporas). **Discussion.** Digital nomadism requires further reflection in the context of the digital economy, legal challenges and regulatory policy. **Conclusions.** Digital nomadism is not just a new form of mobility, but a phenomenon that is transforming social relations, economic activity and communication practices. Digital nomads form extensive communication networks that facilitate their integration into global labour markets, while at the same time facing challenges of legal status, social protection and regulation by nation-states. Their communication strategies operate on two levels: professional-labor, involving freelance platforms and remote work coordination, and socio-cultural, centered on digital diasporas that support cultural identity and adaptation in an unstable environment..

**Keywords:** digital nomadism, global mobility, digital diasporas, remote communication, professional networks, social adaptation, nomadology.

DOI:

УДК 316.77:2(045)

О. М. Сідоркіна

### МІЖКУЛЬТУРНА ВЗАЄМОДІЯ В КОНТЕКСТІ РЕЛІГІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

Державний університет «Київський авіаційний інститут»

ORCID: 0000-0002-8624-2398

**Анотація.** У статті розглядається міжкультурна взаємодія у контексті релігійної комунікації, показуються особливості становища людини як суб'єкта комунікативної діяльності у релігійній сфері в умовах сучасного інформаційного суспільства. Проаналізовано загальні умови формування середовища релігійної комунікації у зв'язку з розвитком сучасних інформаційно-комунікативних технологій. Визначаються особливості трансформації соціокультурних засад у процесах здійснення релігійної комунікації в умовах сучасних науково-технічних та соціокультурних викликів.

**Ключові слова:** інформаційне суспільство, комунікативний простір, глобалізація, міжкультурна взаємодія, діалогізація, толерантність, комунікація, релігійна комунікація.

#### Вступ

Сучасні світові міграційні процеси, що набули значних масштабів за останні десять років, все більше ставлять перед світовим співтовариством численні проблеми економічного, політичного, правового, культурного, психологічного характеру, вирішення яких стає все актуальнішим і нагальним. Конфліктний потенціал міграційних процесів має тенденцію до загострення, що становить небезпеку виникнення чергових гарячих точок. Виступаючи як один із проявів процесів глобалізації і як один із їхніх наслідків, широкомасштабні міграції сприяють надзвичайно тісним контактам представників різнотипних культурних традицій. Причому не в спорідненому, а у масовому контексті, трансформуючи форми, темпи і напрямки перебігу міжкультурної взаємодії. Важливе місце у такій міжкультурній взаємодії займає релігійна комунікація як типовий зовнішній прояв культурно-цивілізаційних особливостей. Все це вимагає вивчення питання не лише у контексті правового чи економічного поля, але й соціально-філософського його осмислення, що дозволить виробити більш ефективні механізми регулювання негативних наслідків міграційних процесів, зокрема використовуючи засоби і моделі комунікативних зв'язків.

Розгляд соціально-філософських аспектів міжкультурної взаємодії у контексті релігійної комунікації здійснювався нами на основі праць з аналізу загальних проблем культур та міжкультурної комунікації, особливостей інформаційного простору сучасності (Герчанівська 2017; Дротянко 2011; Дротянко 2021; Захарчук 2008; Колінько 2019;

Саракун 2021; Сідоркіна, Скиба, Пода 2019; Скиба 2024; Соснін, Михненко, Литвинова 2011), а також робіт, безпосередньо присвячених різним аспектам релігійної комунікації, зокрема у зв'язку із процесами міграцій (Вдовіна 2021; Головащенко 2023; Петрушкевич 2018; Сідоркіна 2024).

#### Мета дослідження

Метою статті є дослідження особливостей міжкультурної взаємодії у контексті релігійної комунікації в умовах сучасного інформаційного суспільства і соціокультурних викликів.

#### Методологія дослідження

Теоретико-методологічну основу статті склали головні теоретичні засади діалектичного підходу, соціокультурного детермінізму, принципи системного підходу, положень комунікативної філософії та аксіологічних засад комунікативних взаємодій, феноменології. Також у своїх узагальненнях ми спиралися на філософські дослідження комунікативного дискурсу у сучасному суспільстві.

#### Результати

Одним із соціально-філософських аспектів релігійно-комунікативної складової міжкультурної взаємодії є вивчення ситуації зміщення соціоконтактних культурних центрів і зон з історично сформованого територіального простору у віртуальний простір інформаційних мереж під впливом інформаційно-комунікативної глобалізації, що, у свою чергу, діалектично призводить і до зміщень реального територіального простору міжкультурної взаємодії часто у формі інвазій. Виклики цивілізаційного і міжкультурного характеру,